УДК 338.41

Колосовська Ірина Ігорівна
Кандидат наук з державного управління, доцент
Львівський регіональний інститут державного управління
Національна академія державного управління при Президентові України
Чепелевський Юрій Леонідович
Львівський регіональний інститут державного управління
Національна академія державного управління при Президентові України

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ МІСТОБУДУВАННЯ

В статті представлені перпективні напрями регулювання житлово-комунальної сфери в діяльності містобудування, визначені принципи, на яких базується основа системи фінансування житлово-комунального господарства в розрізі міста. Розглянуті заходи, щодо удосконалення системи управління майновими комплексами, які перебувають у спільній власності територіальних громад.Обгрунтовані напрями підвищення ефективності управління у сфері благоустрою.

Ключові слова: містобудування, житлово-комунальна сфера, ресурси, майновий комлекс, системні суперечності, державне управління.

В сучасних умовахжитлово-комунальний сектор є ключовим елементом будь-якої економічної системи, державне управління ним входить складовою соціально-економічної політики як потужна рушійна сила економічного зростання. Це виводить проблематику державного управління житлово-комунальним господарством у ранг найважливіших теоретико-прикладних досліджень. Практичним результатом має стати визначення ефективних механізмів управління підприємствами й організаціями житлово-комунального господарства усіх форм власності.

Становлення ринкової, соціально орієнтованої економіки вимагає нових підходів до регулювання такої важливої сфери як житлово-комунальна, через яку реалізуються інтереси кожної людини. Ця надзвичайно важлива галузь надає фізичним і юридичним особам необхідні житлово-комунальні послуги та забезпечує життєдіяльність усього суспільного організму.

Відсутність надійних джерел для самофінансування житлово-комунального господарства і його непривабливість для приватних інвесторів призвелидо значного погіршення виробничих потужностей цього сектора, підвищення їх аварійності, збільшення питомих та непродуктивних витрат матеріальних й енергетичних ресурсів, що негативно впливає на рівень і якість комунальних послуг.

При цьому, відсутність комплексногопідходу до розвитку ринкових відносин у галузі житлово-комунального господарства, недосконаліть нормативно-правової бази поряд з незавершеністю інституційних перетворень призвели до кризового стану галузі.

З основними положеннями функціонування житлово-комунального господарства на ринкових засадах можна ознайомитись, вивчаючи роботи вчених, таких як, В. Бабаєва, В. Вакуленка, О. Дзядь, А. Дроня, Г. Крамаренко, В. Кукси, В. Ніколаєва, Г. Онищука, І. Осипенка, О. Попова, М. Руля, Г. Семчука, Т. Строкань, Р. Сиротюка, В. Хомякова та інших.

На сучасному етапі концепція реформування системи фінансування житлово-комунального господарства в розрізі міста повинна базуватися на наступних основних принципах: самофінансування підприємств і організацій житлово-комунального господарства; економічній обґрунтованості диференційованих тарифів на житлово-комунальні послуги; поступовості переходу на нові методи розрахунків у міру утворення соціально-економічних передумов; концентрації фінансових коштів; -повноти і своєчасності розрахунків;

раціонального використання ресурсів; підтримка платоспроможності підприємств житлово-комунального господарства; транспарентності фінансових операції в житлово-комунальному господарстві.

Виходячи з вищеназваних принципів, пропонується створення інвестиційного фонду функціонування і розвитку житлово-комунального господарства. Загальновідомо, що концентрація фінансових коштів дозволяє вирішувати численні проблеми фінансування як поточної діяльності, так і реалізації проектів, що вимагають масштабних капітальних вкладень (модернізації, капремонту, розширення виробництва і т.д.). Крім того, суми залучених коштів безпосередньо залежать від розміру первинного капіталу, оскільки кредиторам і інвесторам потрібні гарантії їх повернення.

Інвестиційний фонд функціонування і розвитку житлово-комунального господарства повинен бути створений на підставі розпорядження державної адміністрації міста. Фонд буде самостійною, позавідомчою установою регіонального рівня. Його діяльність здійснюватиметься з використанням новітніх досягнень в області інформатизації.Основними завданнями фонду повинні стати:

– мобілізація і концентрація засобів для здійснення поточної діяльності, модернізації, розвитку і реформування житлово-комунального господарства району;

– забезпечення транспарентності розрахунків всіх суб'єктів ринку житлово-комунальних послуг і ведення їх кредитної історії;

– стимулювання ефективного використання об'єктів, споруд житлово-комунального господарства району, впровадження нових ресурсозберігаючих, енергозберігаючих технологій;

– забезпечення реабілітації об'єктів житлово-комунального господарства, що знаходяться у фізично і морально зношеному стані;

– сприяння розвитку і здійсненню співпраці між районами області з обміну досвідом в справі реформування житлово-комунального господарства.Для виконання названих завдань фонд передбачається наділити наступними повноваженнями:

– забезпечення повного і своєчасного надходження засобів всіх передбачених прибуткових джерел;

– визначення пріоритетності заходів і витрачання засобів;

– здійснення кредитних операцій, право виступати гарантом і розміщувати засоби на депозитах в банківських установах;

– здійснення іншої діяльності, яка не суперечить чинному законодавству України і цілям фонду. Засоби фонду формуватимуться за рахунок:

– платежів населення, підприємств, організацій та інших абонентів за надані житлово-комунальні послуги;

– засобів бюджетів всіх рівнів у вигляді субсидій на покриття недоотриманих доходів підприємств житлово-комунального господарства за надані послуги пільговим категоріям споживачів;

– цільових бюджетних коштів на здійснення певних проектів;

– засобів, що утворюються в результаті пропонованих податкових змін;

– компенсуючих платежів, робіт і послуг, матеріальних цінностей, що вносяться підприємствами на відновлення і ремонт об'єктів, споруд, комунікацій;

– платежів підприємців за право ведення господарської діяльності в межах населеного пункту відповідно до договору;

– орендної плати за користування земельною ділянкою підприємцями, торговими фірмами;

– відрахувань від вартості незавершених об'єктів, які передаються підприємцям, організаціям;

– платежів за право торгівлі у районному просторі (вулиці, площі, парки, сквери, зони відпочинку, рекреаційні об'єкти, вокзали);

– санкцій за порушення архітектурно-планувальних форм, структури району при розміщенні і функціонуванні об'єктів підприємництва;

– санкцій за самовільне відчуження земель, територій;
– платежів за отримання підряду на конкурсній основі (за об'єктами житлово-комунального господарства);
– платежів за розміщення реклами в районному просторі;
– санкцій за забруднення простору населеного пункту;
– комерційних інвестицій (надалі може бути проведена емісія акцій фонду);
– добровільних внесків організацій, установ, підприємців, а також зарубіжних фондів, організацій [1, с. 5-20].

Облік надходження засобів повинен вестись в автоматичному режимі по кожному суб'єкту, включеному в єдину інформаційну базу даних житлово-комунального господарства району. У разі не внесення платником платежів, йому відправляється повідомлення про необхідність погашення заборгованості. При цьому порушник несе відповідальність відповідно до законодавства України з подальшим стягненням заборгованості.

Засоби фонду передбачається використовувати на:
– оплату робіт і послуг, виконаних підприємствами житлово-комунального комплексу;
– поточний і капітальний ремонт житлового фонду і інженерної
– інфраструктури;
– здійснення проектів розвитку галузі в районі;
– створення і роботу автоматизованої системи інформатизації житлово-комунального господарства району;
– впровадження ресурсозберігаючих технологій в сфері житлово-комунального господарства;
– проведення науково-дослідних робіт, співпраця між районами, обмін досвідом з реформування житлово-комунального господарства району;
– фінансування ремонту, відновлення, оновлення об'єктів, споруд;
– формування фонду спеціального обладнання і техніки для виконання окремих видів робіт на території району;
– фінансування об'єктів на пайових засадах з підрядниками за окремими проектами.

Механізм функціонування фонду передбачає, що групи споживачів (населення, підприємства) і місцева влада укладають договори на обслуговування нерухомого майна з керуючими компаніями. Останні у свою чергу знаходять підрядників, які самостійно або із залученням третіх осіб (постачальників) виконують роботи, надають послуги безпосередньо на об'єкті. Якщо буде виявлено порушення умов договору, то за сигналом споживачів, органів влади або безпосереднього замовника спрацьовує так званий електронний замок, і перерахування коштів припиняється, поки порушення не буде виправлено. Остаточний розрахунок проводиться за наслідками виконання замовлення, вказаного в договорі на підставі акту прийому-передачі об'єкта або за фактичними обсягами наданих послуг.

Обнародування інформації на сайті про платежі споживачів дасть можливість підприємствам житлово-комунального господарства, у свою чергу, впливати на злісних неплатників в рамках санкцій, передбачених в договорі відповідно до чинного законодавства.

Такий механізм дозволить врахувати інтереси кінцевих споживачів і підвищити відповідальність всіх його учасників. Як наслідок, це збільшить надходження платежів, послужить чинником підвищення інвестиційної привабливості, забезпечить скорочення дебіторської і кредиторської заборгованостей підприємств житлово-комунального господарства [1, с. 35].

Таким чином, створення регіонального фонду функціонування і розвитку житлово-комунального господарства району дозволить ефективніше розпоряджатися засобами, уникати негативних наслідків, пов'язаних з недосконалістю міжбюджетних відносин, надасть можливість фінансового маневру.

З іншого боку враховуючи важливість нормального функціонуванняжитлово-комунального господарства, його вплив на соціальну сферу України, галузь потребує кардинального реформування, що має передбачати насамперед формування її нової структурної

побудови.Реформа житлово-комунального господарства має бути законодавчо, організаційно та економічно забезпечена на чотирьох рівнях: на рівні державних органів виконавчої влади; місцевих адміністрацій та органів місцевого самоврядування; житлово-комунальних підприємств різних форм власності; споживачів послуг.

Оскільки система управління житлово-комунальним господарством формує відповідну якість життя населення, культуру побуту і спосіб життя, багато в чому визначає соціально-економічний потенціал територій, їх інвестиційну привабливість, то вдосконалення системи управління житлово-комунального господарства доцільно проводити за чотирма основними напрямками: підвищення економіко-правової ефективності функціонування системи житлово-комунального господарства,формування ринкових відносин у сфері управління,розвиток конкурентного середовища у житлово-комунальному комплексі; вдосконалення кадрового забезпечення.

Підвищення економіко-правової ефективності функціонування системи житлово-комунального господарства необхідно проводити комплексно, з врахуванням специфіки галузі та регіональних особливостей.

Удосконалення системи управління майновими комплексами, які перебувають у спільній власності територіальних громад повинні містити такі заходи:

–проведення інвентаризації майна у сфері житлово-комунального господарства;

–створення реєстрів майнових комплексів, що перебувають у власності територіальних громад сіл, смт., міст, а також у спільній власності територіальних громад районів та областей;

–завершення роботи з передачі та юридичного закріплення об'єктів права комунальної власності за територіальними громадами;

–формування системи ефективних договірних відносин між усіма суб'єктами надання житлово-комунальних послуг (власник – виробник постачальник – виконавець – споживач), запровадження комунального замовлення на ці послуги;

–завершення передачі у власність територіальних громад відомчого житлового фонду [3, с. 42].

Необхідно передбачати запровадження делегованого управління у житлово-комунальній сфері, яке базується на розподілі відповідальності згідно з договорами (контрактами) на управління, оренду цілісного майнового комплексу або концесію.

Підвищення ефективності управління у сфері благоустрою може досягатись за рахунок:

– проведення закупівель робіт з поточного та капітального ремонту дорожнього покриття вулично-дорожньої мережі, санітарного прибирання проїжджої частини вулиць та тротуарів, озеленення, вивезення сміття на. основі тендерних процедур;

– розроблення довгострокового плану озеленення та благоустрою населеного пункту;

– створення системи поводження з побутовими відходами, сортування та утилізації вторинних ресурсів.

У сфері міського електротранспорту можуть передбачатись:

– оптимізація та розвиток транспортних схем населених пунктів;

– забезпечення рівних умов конкуренції на ринку транспортних послуг, створення акціонерних компаній на базі тролейбусних управлінь, їх служб і дільниць із залученням приватних структур;

– впровадження договірних відносин між виконавцями послуг з пасажироперевезень та замовниками цих послуг.

Однією з складових комплексного підходу до розв'язування проблеми переходу до стійкого функціонування і розвитку житлово-комунальної сфери, яка забезпечує доступність житла для громадян, підвищення стійкості та надійності функціонування житлово-комунального господарства, поліпшення якості житлово-комунальних послуг, вдосконалення механізму соціального захисту малозабезпечених верств населення, є відповідна нормативно-правова база, її вдосконалення відноситься до першочергових заходів.

Правовими засобами необхідно створити основи:

– реформування економічних відносин в житлово-комунальному господарстві, направлених на зміну системи поточного фінансування, бюджетного фінансування, фінансування заходів з модернізації житлово-комунального господарства;

– ліквідації дотаційності житлово-комунального господарства і забезпечення стабільності і достатності фінансування витрат на надання житлово-комунальних послуг;

– вдосконалення механізму соціального захисту, надання пільг, дотацій, введення диференційованих підходів до оплати житла, комунальних послуг;

– формування договірних відносин між власниками житлового фонду і управляючими компаніями (їх правовий статус, функції, основні показники їхньої діяльності);

– формування договірних відносин між службами замовника і підрядними організаціями.

Окрім розробки нормативно-правових актів, робота з правового забезпечення ефективного функціонування житлово-комунального господарства повинна йти в таких напрямах:

– розробка пропозицій з ухвалення нормативно-правових актів центрального рівня влади в сфері реформування і модернізації житлово-комунального господарства;

– ревізія чинних нормативно-правових актів регіонів України з метою приведення їх у відповідність з вітчизняним законодавством, сучасними економічними і соціальними умовами.

Отже підводячи підсумки, можна зазначити, що в процесі розвитку житлово-комунального комплексу однією з головних цілей перетворень повинна стати демонополізація обслуговування житлового фонду і формування ринку послуг, тобто розвиток ринкових відносин. Розв'язання цих завдань практично цілком знаходиться в компетенції регіональних і місцевих органів влади.

Практика реформування житлово-комунального господарства протягом останніх років достатньо переконливо показує, що створення ефективних механізмів управління житлово-комунальним господарством і його інфраструктурним забезпеченням досягається шляхом чіткого визначення функцій власника житлового фонду і делегування ним на конкурсній основі не тільки підряду на обслуговування нерухомості спеціалізованим організаціям, але і функцій управління.З метою розвитку конкурентного сектора на ринку житлово-комунальних послуг необхідно здійснити низку заходів.

Першим заходом є забезпечення підтримки процесу формування незалежних виробників та постачальників теплової енергії та води. Заходами такої підтримки мають стати впровадження ефективного порядку і процедур державного ліцензування суб'єктів ринку послуг водо -, теплопостачання та водовідведення відповідно до функцій, що ними виконуються.

Також важливим є створення механізмів контролю з боку держави за формуванням конкурентних відносин на суміжних ринках.

Визначення цих механізмів має стати предметом обговорення міжвідомчої робочої групи. Це забезпечить рівні можливості участі у конкуренції всіх суб'єктів ринку; економічну ефективність процесу ринкового ціноутворення, включаючи формування цін на теплову енергію, що продається на конкурентних умовах; стабільність та прозорість правил функціонування ринку послуг теплопостачання.

Розвиток форм та підвищення якості державного контролю за господарською діяльністю суб'єктів ринку комунальних послуг водо -, теплопостачання та водовідведення також відіграє велике значення. Створення конкурентних сегментів у межах ринку зазначених комунальних послуг потребує жорсткого контролю поведінки домінуючих суб'єктів цього ринку.

Необхідним також є налагодження правового та організаційного забезпечення процесу переходу споживачів на системи індивідуального та автономного опалення. Це може бути реалізовано через розроблення правил встановлення і експлуатації систем індивідуального та автономного опалення в багатоквартирному житловому фонді та об'єктах соціальної інфраструктури, а також закріплення відповідальності органів виконавчої влади за встановлення цих правил на місцях та контроль за їх виконанням учасниками ринку послуг

теплопостачання.Дані напрямки дозволять перевести житлово-комунальний комплекс в режим беззбиткового функціонування при забезпеченні стандартів якості надання житлово-комунальних послуг і умов проживання громадян. Тільки чітка вертикаль системи управління галуззю з розвиненим ринком послуг дозволить ефективно розвивати житлово-комунальне господарство на рівні кожного регіону у взаємодії з організаціями центрального, регіонального і муніципального рівнів та ефективно впливати на розвиток містобудування.

Список використаних джерел
1. Сухін Є. І. Основні напрями підвищення енергоефективності у суспільному виробництві, житлово-комунальному господарстві та бюджетній сфері / Є. І. Сухін // Безпека життєдіяльності. – 2012. – № 4. – С. 20-23.
2. Стасюк Г. А. Розвиток підприємництва в інфраструктурному секторі економіки як шлях створення в ньому конкурентного середовища та підвищення якості послуг / Г. А. Стасюк // Актуальні проблеми сучасних наук: теорія та практика : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Т. 1: Економічні науки. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2013. – С. 34-37.
3. Строкань Т. М. Аспекти економічного регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств житлово-комунальної сфери України / Т. М. Строкань // Вісник Тернопільської академії народного господарства (Спеціальний випуск). – 2013. – № 15-5. – С. 3-6.
4. Строкань Т. М. Модель розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі / Т. М. Строкань // Теорія і практика перебудови економіки: [зб. наук. праць]. – Черкаси: ЧІТІ, 2011. – С. 173-176.
5. Строкань Т. Соціально-економічна оцінка територіальної організації житлово-комунального господарства в регіонах / Т. Строкань // Економіст. – 2013. – № 3. – С. 70-73.

УДК 330.3

Кібальник Любов Олександрівна
Доктор економічних наук, доцент
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Кузьмич Надія Вячеславівна
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

МОДЕЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОЖЕНЬ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ МЕТОДОМ КОВЗНОГО СЕРЕДНЬОГО

У статті розкрито сутність моделювання за допомогою методу ковзного середнього для основних видів податків та виконано розрахунок надходжень коштів до державного бюджету від Черкаської області. Розглянуто та описано поняття методу найменших квадратів, охарактеризовано сутність податкових надходжень. Побудовано моделі та виконано прогноз для основних видів податків на 2019 рік.

Ключові слова: моделювання, прогнозування, метод найменших квадратів, ковзне середнє.

Всі сфери і ланки фінансової системи тісно взаємопов'язані між собою і постійно взаємодіють. Центральною ланкою фінансової системи є державний бюджет. Аналіз стану бюджету України за останні роки свідчить про ускладнення бюджетного процесу та проблеми з його формуванням й виконанням.

Податкові надходження посідають провідне місце серед методів мобілізації бюджетних ресурсів та інструментів державного регулювання економіки. У структурі доходів бюджетів усіх рівнів (Зведений бюджет) податкові надходження грошових коштів складають більш ніж 80 % від загальної суми доходів та формуються за рахунок обов’язкової мобілізації до бюджетів податків, зборів та обов’язкових платежів, сукупність яких утворює податкову систему.

Хоча податки є не єдиним джерелом надходжень до бюджету, крім них існують збори, неподаткові надходження, благодійні, добровільні внески, але саме податки визначають стабільність у надходженнях до бюджету, яка є необхідною для формування планів бюджету на наступні роки та прогнозування можливих змін. Крім того, роль податків, як джерела доходів Державного бюджету, може визначати політику формування таких доходів. Так, податкові надходження можуть слугувати основним джерелом доходів до Державного бюджету, таким